

VLAGYIMIR OGNJEV

Az én Adym

Az orosz irodalmi hagyományban gyakran előfordul egy nagy név szerénytelennek vélhető „kisajátítása”. Cvetajeva könyvet írt *Az én Puskinom* címmel. Ehrenburgnál *Az én Csehovom* címmel találkozunk. . . Mindenki azt választja egy művész örökségéből, ami hozzá közel áll. Az adott művészhez való ragaszkodás „vér szerinti” kapcsolódásra utal.

Amikor ki merem mondani, hogy „az én Adym”, egyúttal jelezniem kell, mily korlátozottan ismerem őt. Az én Adym nem a nagy magyar költő – talán a XX. század legnagyobbja – érzéseinek és gondolatainak végtelenségét tükrözi. Az én Adym csupán egy hatalmas, mindent befogadó tükör peremének visszavert fénye.

Kedves nekem ez a megrögzött demokrata „bocskoros nemes”, és amennyiben ez a demokratizmus „fentről” jön, a magas és nemes szellemiségű kultúrától – mint nálunk Alekszandr Blok esetében –, úgy még többet ér: a költőnek erőt kellett gyűjtenie ahhoz, hogy elszakadjon környezete szokásaitól és elítéléleitől. . . . a Nyár legjobb apa” – a paraszt, a dolgos ember, az „Ősz”-t pedig „kengyelfutó”-ként maga mögött hagyta. És levette „úri süvegét” a történelem napja előtt. Eszembe jutnak József Attila szavai:

Szép a tavasz és szép a nyár is,
de szebb az ősz s legszebb a tél
annak, ki tűzhelyet, családot
már végképp másoknak remél.

(*Ime, hát meglettem hazámat. . .*)

Ezek a költők hittek az emberi boldogságban, de tudták, hogy ez a boldogság nem jut osztályrészszerűül. És balsejtelmük gyönyörű és tragikus fényt vet alakjukra.

Amikor Ady *A grófi szerűn* című versét olvastam, legkedvesebb mai magyar költőm, Illyés Gyula sorai jutottak eszembe arról, ahogy a zsellérek vidáman lopkodták a grófi szerűt. Valami új, erőteljes és magasztos lüktetett ezekben a sorokban. Az *Ebéd a kastélyban* még messzebbre visz bennünket Ady Endre költői világától. . .

Illyés iróniája gyilkos, a régi világ erőtlenség és gyenge, de egykor sebeket osztogatott és gyilkolt. És Ady sorsa – ő is ezen a máglyán égett – a maga módján kedvelt hőisére emlékeztetett –, ezt a hőst Illyés sem felejtette el –, Dózsa Györgyére. Csakhogy a költő rövid élete végig ilyen „tüzes kínok” közt telt el.

A keserűség nemegyszer szenvedő műzsáját is megmérgezte. A *Catullus költő halálát* és a *Kató a misént* Nyikolaj Tyihonov fordította oroszra, mindkettőből tragikus zene csendül ki. *Az én bűnöm* című versében így kínlódik:

Hát igazán ez a sorsa
Minden újnak, szépmerőnek?
Bár sohse születtem volna.

A lelkiismeretes művészek mindig úgy érzik, hogy nem ott születtek, ahol kellett volna. De bárhol is szülessenek – ha igazságtalan „életrend” veszi őket körül –, ugyanaz a sorsuk. Valamikor Puskin is így kesergett: „Mi az ördögnek kellett Oroszországban születnem az én eszemmel és tehetséggemmel! . . .”

Kedves nekem ez az „én” Adym merész képei, a metafora legmélyére hatoló gondolata miatt,

amely mindig az objektív valóság és a költői ihlet szerves összefonódásából következik. Ő írta ezt is:

Kopognak a szívemen,
Szép, piros, méltóságos ajtón
S jönnek a látogatók
Fürge sorokban.

S egy vén, kopott komornyik
Vén derékkal buzgóan hajlong,
Gazdája elutazott
Régen-régen már.

„Jó úr volt, és itt lakott,
Búsán ment el, mennie kellett,
Házában csak én vagyok
S már én se várom.”

(*A vén komornyik*, 1909)

Eltelik hat év – közben kitör az első világháború! – és Majakovszkij is így kiált fel:

Mondjátok meg a tűzoltóknak:
gyöngéden az égő szívre másznak.

Majd magam oltom el.
Szememből a könnyeket hordószám szivattyúzom.

Bensőm a bordáknak dől.
Kiugrom! Kiugrom! Kiugrom! Kiugrom!
Beomlott.
Nem ugorhatsz ki a szivedből.

(*Nadrágba bújt felhő*, Eörsi István fordítása)

Azt, hogy egy igazi költő sohasem tud „kiugrani a szívéből” az „én” Ady is tudta. Elhagyni a szívet csak örökre tudja.

De akkor is olyan marad, mint volt, akár sok-sok évvel ezelőtt, minden, egész életében nyomasztó teher ellenére is:

Örök virágzás sorsa már az enyém,
Hiába törnek életemre . . .

(*Ifjú szívekben élek*, 1918)

Ady Endre számomra „ifjú” marad. És öregedve is örökké hallom majd fiatal hangját. Mert gyermekeim számára is ő jelenti majd az emberiség lelkiismeretének hangját.

FÓTI EDIT fordítása